

8. rész

Az államtitkárság állítása:

Nem igaz, hogy a köznevelési törvény a középosztálynak kedvez, mint ahogyan az sem, hogy növeli a hátrányos helyzetben nevelkedő gyermekek leszakadásának kockázatát.

Az igazság:

A köznevelési törvény tervezetében számos, a felzárkóztatást, a valódi esélyegyenlőséget szolgáló intézkedés, elv található.

Néhány példa:

27. § (5) A hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatásáról.

50. § (5) Az általános iskolai felvétel elveiről.

51. § (1) A halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek előnyben részesítéséről.

62. § b) A különleges bánásmódot igénylő gyermekekkel-tanulókkal való külön foglalkozás köteleességéről.

72. § (3) A halmozottan hátrányos helyzetű gyermek szülőjének jogairól.

A nehéz körülmények között végzett munkáért magas pótlék jár a pedagógusoknak (8. melléklet).

A válaszunk:

A középosztály megerősítését a törvénykoncepció explicit módon tartalmazza, mint célt. Az előző pontban [az "előző pontban" egy link legyen, a VII. pontra mutat] megadott lista mindegyike cáfolja, hogy a törvénytervezet nem növeli a hátrányos helyzetben nevelkedő gyermekek leszakadásának kockázatát. De az államtitkárság által adott felsorolás pontjai esetén is súlyos problémák merülnek fel.

- A felzárkóztatás (a tanulási gondokkal küzdő tanulók elkülönült formában, a kötelező tanórákon kívül történő segítése) a neveléstudomány eredményei szerint alkalmatlan a tanulási problémák orvoslására. Ráadásul a törvénytervezet a hátrányos helyzetű tanulók esetén említi a felzárkóztatás megszervezésének szükségességét, miközben a hátrányos helyzet és a tanulási gondok ilyen összekapcsolása teljességgel indokolatlan (a hátrányos helyzetű tanuló nem szükségképpen szorul felzárkóztatásra). Lehet természetesen, hogy a felzárkóztatást, ha arra szükség van, a törvény csak a hátrányos helyzetű tanulók számára kívánja biztosítani, de akkor így kellene fogalmazni, és nem sugallni a pontatlan fogalmazással, hogy a hátrányos helyzetű tanulók mindenképpen felzárkóztatásra szorulnak. Ha a kötelező foglalkozásokon nem sikerült megfelelő fejlesztést elérni, és az iskola a felzárkóztatás keretei között nyújt lehetőséget a hiányosságok pótlására, akkor sok esetben előáll az a helyzet, hogy az iskola, részben a pedagógusok munkájának hiányosságai miatt az átlagnál több tanóraban biztosítja a minimális szint elérését, s ezzel kizárja a tanulót abból, hogy az igényeinek megfelelő, inkább a tehetségét fejlesztő foglalkozásokon vegyen részt. Az eddigi integrációs oktatási gyakorlat is azt bizonyította, hogy a felzárkóztatás "ideológiájának" nevében alkalmazott módszerek és oktatásszervezési formák csak

mélyítik a hátrányokat. A törvénynek inkább megszüntetni kellene ezt a gyakorlatot. A részképesség kieséses, vagy fogyatékossgal élő gyermek más típusú oktatást igényel, mint a szociális helyzete miatt lemaradó tanuló. Jelenleg azonban összemosódik a fogyatékossg és a hátrányos helyzet kezelése. Továbbá a feltételek biztosítása is kétséges az államtitkárság által leírt, és a törvénytervezetben is megfogalmazott felzárkóztatási feladatok megoldásához, hiszen az iskolákban általában nincsenek meg a megfelelő szakemberek sem a hátránykompenzáláshoz, felzárkóztatáshoz, sem a speciális képességkiesések kezeléséhez.

- Az általános iskolai felvétellel kapcsolatban korábban [a "korábban" legyen egy link, a 7. folytatásra mutasson] már láttattuk, hogy gumiszabályok vonatkoznak rá, a gyakorlatban nem lesznek alkalmasak a szegregáció megakadályozására.
- A halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek előnyben részesítésével kapcsolatos minden egyes intézkedés a törvényben olyan, ami szerepel a jelenleg hatályosban is:
 - a törvénytervezet 45. § (6) bekezdés szinte szóról szóra megegyezik a hatályos törvény 7. § (2) bekezdéssel,
 - a tervezet 50.§ (5) bekezdés tartalma teljes egészében megtalálható a hatályos törvény 66. § (2) bekezdésében, sőt, utóbbi sokkal konkrétabb, és erősebb garanciákat ír le a szegregáció elkerülésére,
 - a tervezetben az 51. § (1) bekezdés tartalma megvan a hatályos törvény 66. § (5) bekezdésében, illetve utóbbi a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók számára további garanciákat ad,
 - a tervezetben a 72. § (3) bekezdésben foglaltak szó szerint szerepelnek a hatályos törvény 13. § (7) bekezdésében,
 - a tervezet 62. § (1) b pontjában foglaltak hasonló szövegezésben megtalálhatók a hatályos törvény 19. § (7) b pontjában.

E téren tehát a tervezet semmiféle újdonsággal nem szolgál, sőt, inkább a korábbi szabályozáshoz viszonyított visszalépés jegyei mutatkoznak. Ezt támasztja alá az a tény is, hogy néhány, a jelenleg hatályos törvényben szereplő, a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek iskolai tanulását segíteni, a velük szembeni diszkriminációt megakadályozni szándékozó szabálynak nincs megfelelője az új törvénytervezetben. Ilyenek a hatályos törvény 58. § (1), 65. § (2), 82. § (6), 95C. § (1), 105 § (2), 114. § (2) bekezdései. Különösen aggályosak a következők:

- A HHH gyermekek kötelező óvodai felvételének kikerülése a törvényből.
- A kötelező felvételt biztosító óvoda és általános iskola felvételi eljárásában a HHH gyermekek előnyben részesítéséről szóló rész nem szerepeltetése.
- A pályázatok esetében a HHH tanulókat nagyobb arányban nevelő intézmények előnyben részesítésének megszüntetése. A HHH gyerekek integrációja mindenütt nagyobb odafigyelést igényel, nagyobb ráfordított energiával érhető el csupán eredmény. Amennyiben az érintett pedagógusok az ehhez a plusz odafigyeléshez, plusz energia-befektetéshez szükséges forrást, támogatást nem kapják meg, lehetőségektől esnek el, s ez csökkenti a munkájuk hatékonyságát. A pályázatok így óhatatlanul a kisebb befektetéssel is eredményesebb, ám kisebb HHH tanuló aránnyal jellemezhető iskolák számára lesznek inkább elérhetőek. A törvény ezzel iskolákat diszkriminál, másodrendűvé teszi azokat, amelyek esetében magas a HHH arány, ami egyértelmű szelekciót gerjeszt a pedagógusok között is. Mindez végül mind a HHH gyerekek esélyeit rontja.
- A halmozottan hátrányos helyzetű tanuló, a testi, érzékszervi, középsúlyos értelmi fogyatékos és az autista tanuló részére az oktatásban való részvétel és a

kollégiumi ellátás ingyenességének kikerülése a törvényből, beleértve az első alapfokú művészetoktatásban való részvételt is. A művészetoktatás mind a HHH, mind a fogyatékkal élő gyerekek számára hallatlanul fontos fejlesztő hatással bír, ezt kutatások sora támasztja alá. Ezek a gyerekek a művészetoktatásba támogatás nélkül nem tudnak bekerülni, így az csupán a gazdagabb rétegek kiváltsága marad.

- És ide sorolható még, hogy az enyhe értelmi fogyatékos tanuló részére egy alapfokú művészetoktatásban való részvételnek és a második szakképesítés megszerzésének ingyenessége is szerepel a hatályos törvényben, ám kimaradt a tervezetből.
- A különleges bánásmódot igénylő gyerekekkel való külön foglalkozás kötelessége vagy olyasmi, ami eddig is megvalósult, vagy ismét az elkülönítő, szegregatív hatású pedagógiai gyakorlat része.
- A halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek szüleinek jogai tekintetében sincs újdonság.
- A nehéz pedagógiai munkáért járó magas külön juttatás pedig akkor lesz hihető, ha nem köznevelési-, hanem költségvetési törvényekben jelenik meg. Egyébként egy létező gyakorlat folytatásáról van szó ebben az esetben is.

Összefoglalva: természetesen a törvénytervezet szövegezője nem kerülhette ki, hogy a hátrányos helyzetű gyerekek nevelésével kapcsolatos néhány, a pedagógiai tevékenységbe szervesült szabályt, előírást a tervezetben is megfogalmazzon. Ugyanakkor már e pontokban is találunk visszalépéseket a korábbi helyzettől. Súlyos probléma, hogy néhány fontos szabály kikerül a törvényből. Jellemző, hogy a törvénytervezet készítői semmilyen új, pedagógiailag indokolt megoldásra nem tettek javaslatot. Kimondható, hogy az esélyegyenlőtlenségek csökkentése terén az új törvény a hatályoshoz képest jelentős visszalépést fog eredményezni. A feladatot nem kezeli kiemelt szempontként, így növeli az országon belüli gazdasági különbségeket, konzerválja a jelenlegi viszonyokat, és ennek következményei beláthatatlanok.

9. rész

Az államtitkárság állítása:

Nem igaz, hogy az új törvény restaurálja a régi szakfelügyelői rendszert.

Az igazság:

Magyarországon az oktatás egésze több mint negyedszázada Európában példátlan módon külső szakmai kontroll nélkül működik. Ezért az új törvény – a hivatásukat tudatosan gyakorló pedagógusok igényének megfelelően – egységes szakmai ellenőrző rendszert vezet be. Ennek célja a pedagógusok szakmai munkájának segítésén túl, a minőségi oktatás biztosítása a korszerű mérés- értékelés módszereinek felhasználásával.

Lásd a javaslat 86-87. §-át!

A válaszuk:

Nem felel meg a tényeknek, hogy "Magyarországon az oktatás egésze több mint negyedszázada ... külső szakmai kontroll nélkül működik". Az iskolák a hatályos törvény 40. §-a értelmében évek óta működtetnek teljesítményértékelési rendszert, a KJT pedig előírja a pedagógusok minősítését. Ezen öt éve dolgozik az egész közoktatás, lassan kezd beérni az önértékelés kultúrájának fejlesztése. (Évekig teljesítmény motivációs pályázatok rendelték hozzá e feladathoz pluszforrást is!) Szakértői értékelési rendszer működik (pl. a pedagógiai

program vizsgálatára), voltak intézmények – főként szakiskolák –, amelyek ISO minőségbiztosítást vezettek be, abban pedig külső, független audit van. Működött a KMD-díj rendszer! Az országos kompetenciamérés során gyenge eredményt elérő iskolák pedagógiai munkájának fejlesztésére vonatkozó eljárást maga a törvény szabályozta.

Ennek fényében is az államtitkárság szövegében szereplő mondat, hogy "Ezért az új törvény – a hivatásukat tudatosan gyakorló pedagógusok igényének megfelelően – egységes szakmai ellenőrző rendszert vezet be" súlyos inszINUÁCIÓ, mélyen sérti a minőségbiztosítással, önértékeléssel magas szinten foglalkozó sok-sok pedagógust.

Természetesen felvethető, hogy a magyar közoktatásban működő értékelési rendszerek elégtelenek, nem felelnek meg a magasabb szintű igényeknek. Felvethető, de ezt vizsgálatok, tudományos kutatások adataival alá is kell támasztani. Ilyen vizsgálati eredmények felhasználásáról a törvénytervezet készítése kapcsán nem tudunk. A magyar oktatási rendszerben zajló értékelési folyamatok egyébként a szakmának a törvénytervezet szellemiségét nem osztó tagjai szerint is fejlesztésre szorulnak. Radó Péter intenzíven elemezte ezt a területet, és adaptívnek tűnő, a modern szakmai igényeknek maximálisan megfelelő javaslatok is születtek egy nem minősítő, hanem a fejlesztést szolgáló, nem az egyes pedagógusra, hanem az intézményre koncentráló, nem a kizárólag a tantárgyi tanítást elemző, hanem komplex természetű intézményértékelési rendszer kialakítására.

Vagyis úgy látjuk, hogy valóban szükséges egy erősebb segítő-fejlesztő rendszer. De ez nem lehet a központi tantervet számon kérő, bürokratikus-ítélkező szakfelügyelet. A törvénytervezet szövegéből egy szankcionáló és nem segítő szellemű pedagógiai intézeti rendszer, és azon belül egy nem tisztázott elveket és értékelési szempontrendszert alkalmazó szakfelügyelet kialakításának terve bontakozik ki. Az egész törvényre rányomja a bélyegét a bizalmatlanság. Úgy tűnik, kidobjuk a helyi önértékelő rendszereket, és bevezetjük a bürokratikus, nem ellenőrizhető kritériumrendszerekkel, állami irányításban működő külső kontrollt. További koncipiálásnak kellene tisztáznia, hogy miképpen valósítható meg korszerű módon a kettő ötvözete. A jelenlegi javaslat erre nem jó.

10. rész

Az államtitkárság állítása:

Nem igaz, hogy a Nemzeti alaptanterv, kiszorítja a kompetencia alapú oktatást.

Az igazság:

A Nemzeti alaptantervben megőrizzük a kompetenciák fejlesztésének elveit, ugyanakkor a tartalmi szabályozással meghatározzuk azt a tudás- és műveltségi minimumot, ami minden magyar gyereknek alanyi jogon jár. Így a Nemzeti alaptanterv megteremti az ismeretek és a kompetenciák harmóniáját.

A válaszunk:

Az ismeretek és a kompetenciák harmóniájának megteremtésére természetesen semmi szükség, hiszen a pedagógiában a legszélesebb körben elfogadott definíciók szerint az ismeretek részei a kompetenciáknak. Az ismereteket és a kompetenciákat egymással szembe állító gondolkodásmód olyasmi, ami – s most finom lesz a megfogalmazás – az egyetemi pedagógia alapkurzusok elemi követelményeinek sem felel meg.

Régi szakmai ellentét feszül a különböző nézeteket vallók között a tananyagnak a különböző szintű tantervekben való szerepeltetésével kapcsolatban. A hazai szakmai fejlődés nagy ellentmondása, hogy "kivítására" semmilyen oktatáspolitikai irányítás alatt nem volt esély, úgy tűnik, most sincs. Számtalan leírása létezik annak az érvelésnek, amely a tananyag központi, részletes meghatározását káros gyakorlatként mutatja be. E helyen most csak a lényegét idézve: (1) az oktatott tartalom központi előírása gátolja az innovációs folyamatokat, (2) rendkívüli mértékben szűkíti az érdemi pedagógiai differenciálás, a személyre szóló nevelés lehetőségeit, (3) feltételezi, hogy kialakítható konszenzus a tanítandó tananyagot, vagy/és annak minimumát illetően, pedig nagy valószínűséggel még csak többségi vélemény sem lehet majd egy-egy tantárgy központi kerettantere mögött, (4) mélységesen sérti a pedagógusokat, mert feltételezi róluk, vagy közülük sokakról, hogy nem tanítanak majd olyasmit, ami egyébként minden józan belátás szerint tanítandó lenne, (5) az olyan fogalmak, mint tantervi minimum, nemzeti műveltség elvileg értelmezhetetlenek.

A törvénytervezet egyáltalán nem szól a kompetenciafejlesztés szükségességéről. Elképzelhető, hogy ez nem is feladata egy törvénynek, és sokkal inkább a Nemzeti alaptanterv, majd a kerettantervek megjelenése után kell e kérdést megvitatni. Az mindenesetre rendkívül figyelmeztető jel – bár szintén nem érinti a törvénytervezettel kapcsolatos vitát, miközben rávilágít a kormány kompetenciafejlesztéssel kapcsolatos várható politikájára –, hogy mint ismertté vált, a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (nyilván nem a kormány intencióitól függetlenül) 47 milliárd Ft-ot von ki a TÁMOP programokból, alapvetően megnyirbálva az oktatásfejlesztési EU-s forrásokat. Ez a kompetenciafejlesztés pedagógiai kultúrájának elterjesztéséhez kapcsolódó programok végét jelenti, illetve megszakad az oktatási programcsomagok fejlesztésének folyamata, s a már kész programcsomagok implementációja sem folytatódhat. Ez valószínűleg halálos csapás a hazai oktatásfejlesztési folyamatokra.

11. rész

Az államtitkárság állítása:

Nem igaz, hogy a Nat-hoz kidolgozott kötelező kerettantervek megszüntetik a pedagógusok szakmai önállóságát, hogy csökken a pedagógusok szakmai önállósága.

Az igazság:

A jelenlegi szabályozás teljes szabadságot ad a helyi tanterv megalkotásában. Mivel azonban a tanterv megszerkesztésére egy átlagos nevelőtestületnek sem ideje, sem megfelelő szakmai képzettsége nincs, az iskolák rendszerint előre megírt kerettanterveket használnak. A jelenlegi korlátlan szabadság tehát valójában nem működik, nem létezik.

A kerettantervek többféle helyi tanterv összeállítására adnak lehetőséget, a tananyag 10 százalékának meghatározása pedig teljes egészében a nevelőtestület joga. Ez olyan szabadság, amellyel valóban élni tudnak a pedagógusok.

A javaslat önálló kerettanterv akkreditációjára is megteremti a lehetőséget.

A pedagógusok szakmai önállóságának további erősödését szolgálja, hogy a jövőben az intézmény alapidokumentumainak elfogadásához nem lesz szükség a fenntartó jóváhagyására.

A válaszunk:

Nem felel meg a valóságnak, hogy az éppen elhagyni szándékozott szabályozás teljes

szabadságot ad a helyi tanterv készítésére. Az oktatásra vonatkozó minden jogszabály, a NAT teljes tartalma – elsősorban a kulcskompetenciákkal és a fejlesztési feladatokkal – olyan keretet jelentenek, amely lehetővé teszi, hogy kibontakozzék a pedagógusi szabadság, miközben az egységességnek egy indokolt szintje is érvényesül.

Fontos részizgagság, hogy "...a tanterv megszerkesztésére egy átlagos nevelőtestületnek sem ideje, sem megfelelő szakmai képzettsége nincs". Zavaros fogalmazás viszont az, hogy "A jelenlegi korlátlan szabadság tehát valójában nem működik, nem létezik". Hiszen valójában senki nem akart, és senki sem épített ki korlátlan szabadságot, vagyis az valóban nem létezik, ebből következően nem is működhet. Nyilván azt akarta írni az államtitkárság, hogy az iskolák nem tudtak élni a törvényben adott korlátlan szabadsággal, de egyrészt nem igaz, hogy a törvény korlátlan szabadságot adott, másrészt az iskolák egy nem elhanyagolható hányada igenis tudott élni azzal a szabadsággal, amit a törvény biztosított.

Az iskolák egy részében (becslések szerint mintegy 20%-ában) a helyi tanterv kialakítása igenis valódi alkotó tevékenység volt. Ezekben az esetekben az iskola a helyi igényeknek megfelelő, illetve a nevelőtestület innovációs készségét tükröző helyi tantervet készített. Számos, ma fontosnak tartott, igazi innovációt jelentő, más iskolákban is terjesztett tanterv jött létre az elmúlt időszakban. A jelenlegi, még érvényes szabályozás megengedi, sőt, ösztönzi az innovációt. De nem teszi kötelezővé. A párhuzamos kerettantervek lehetőséget adnak rá, hogy a nevelőtestület minimális energiabefektetéssel alakítsa ki saját helyi tantervét. Vagyis a jelenlegi szabályozás azoknak is jó, akik nem kívánnak tantervi innovációba kezdeni. A jelenlegi szabályozás tehát mindenkinek jó, a készülő szabályozás viszont senkinek. Annak triviálisan nem, aki kész a tantervi innovációra, és ehhez rendelkezik is megfelelő felkészültséggel. Annak pedig, aki nem akar innovációt, nem akar teljes mértékben önálló tantervet készíteni, ezután egyetlen kerettantervből kell "választania". Valójában nagy szükség lenne a következetesebben végigvitt, központilag segített és koordinált programfejlesztésre, amely most elveszni látszik.

Meg kell jegyeznünk, hogy a tantervfejlesztési tudás egyre erősebbé vált az utóbbi időben a magyar pedagógusok körében: ma már egyetemi szak is van, amely erre felkészít, nem beszélve az innováció közbeni tanulási folyamatokról, és a számos pedagógus-továbbképzési programról.

Nem világos, hogy miért adnak lehetőséget a kerettantervek többféle helyi tanterv összeállítására! A csak 10%-nyi többféleség édeskevés. A 10% (ha tanórákban számoljuk) nagyjából a választható óraszámot jelenti. Ennél még az 1978-as központi tanterv is sokkal több lehetőséget adott a differenciálásra a kiegészítő tananyag rendszerrel.

Az igaz, hogy a javaslat önálló kerettanterv akkreditáltatására is megadja a lehetőséget. Csakhogy eddig egy iskolának elég volt elkészítenie saját helyi tantervét, az e feladatra vonatkozó szabályok keretei között, és nem kellett kerettantervet akkreditáltatnia. Nem is ismerjük még, hogy erre milyen szabályok vonatkoznak majd, e szabályok akár kirívóan szigorúak is lehetnek (a központosító törekvés részleteit látva ez nem irreális feltételezés), és akkor az alternatív pedagógiai műhelyek fennmaradásának, és újak kialakításának a lehetőségei valójában beszűkülnek.

A helyi tantervre vonatkozó döntés iskolai nevelőtestületek kezébe adása csak a látszatát kelti az önálló döntésnek, hiszen ez csak a tanterv 10%-áról szól, ami – mint már jeleztük – nagyjából kimerül a nem kötelező tanórák programjának kialakításában. E 10% pedagógiai

tartalmának meghatározásához valóban nincs szükség "komoly fenntartói döntéshozatalra", viszont el lehet adni az intézkedést demokráciára való törekvésként.

12. rész

Az államtitkárság állítása:

Nem igaz, hogy az Oktatásért Felelős Államtitkárság nem egyeztetett a szakmai és érdekvédelmi szervezetekkel.

Az igazság:

Az államtitkárság az egész jogalkotás alatt a törvényi kötelezettségeit messze meghaladóan számos alkalommal egyeztetett, tárgyalt a szakmai és érdekvédelmi szervezetekkel. Társadalmi konzultációt folytatott, országjáráson eddig közel tízezer pedagógussal ismertette meg a tervezett változásokat és válaszolt kérdéseikre. A beérkezett vélemények és észrevételek közül beépült a javaslat szövegébe minden olyan jobbító szándékú észrevétel, amely nincs szöges ellentétben a javaslat által képviselt elvekkel.

A válaszunk:

A törvénykonceptió, a tervezet egyeztetésével kapcsolatos folyamatról szívesen látnánk reális értékelést, beszámolót. A társadalmi vita nem helyettesíti a mély, szakmai jellegű, vitákon, párbeszédén keresztül zajló előkészítést. Egyáltalán nem tudunk olyan fórumról, egyeztetésről, megbeszélésről, ahol a törvénytervezettel kapcsolatban felvetett súlyos szakmai kérdések közül egy is párbeszéd tárgya lett volna. Monológok, előadások, előre megírt kérdésekre adott válaszok, tanácsadó testületekben zajló, bevezető előadás utáni hozzászólásokat és egy államtitkári reagálást jelentő "viták", továbbá írásban elküldött "hozzászólások" voltak, azonban ezeknek a formáknak semmi közük sincs a szakmai párbeszédhez. A "távolsági véleményeztetés", a javaslatok begyűjtése sem egyeztetés. Számos komoly, a szakmai szervezetek között jelentősként számon tartott szervezetről tudjuk, hogy velük semmilyen érdemi egyeztetés nem történt, többek között a Hálózat a Tanszabadságért mindegyik szervezeti tagja is ilyen.

Felhívjuk a figyelmet arra, hogy az elmúlt másfél évben a készülő NAT-tal kapcsolatban sem történt semmiféle szakmai egyeztetés. Lehet, hogy ennek az az oka, hogy eddig a kidolgozó munka zajlott, s még nem jött el az ideje annak, hogy a javaslat megfogalmazói megismertessék az eredményt a szélesebb szakmai közvéleménnyel. Félünk azonban, hogy a NAT-tal kapcsolatos "egyeztetés" sem lesz érdemi, ismét lesz két hét rá, hogy a szervezetek és egyének megfogalmazzák véleményüket és javaslataikat, amely eljárás ismét messze áll majd a valódi szakmai diskurzustól. A törvénykonceptió társadalmi vitájára is kb. két hét állt rendelkezésre, a normaszöveg esetén is ez volt a helyzet. Tehát, miközben az ilyen "véleményezősdiene" semmi köze az alapos, széles körű szakmai előkészítéshez és diskurzushoz, még ezen elégtelen "egyeztetési" módra sem biztosított az államtitkárság megfelelő időkeretet. Az meg már a bohózat műfajához tartozik, hogy a törvénytervezet véleményezésére megadott határidő napján már délelőtt döntött a kormány a tervezet véglegesítéséről. Ez a mozzanat világosan jelezte a kormánynak az egyeztetési folyamathoz való viszonyát.

A társadalmi vita erősen korlátozott szerepét világosan mutatja az államtitkárság fogalmazása. Csakis a jobbító szándékú észrevételeket vették figyelembe, ami teljesen természetes, ha ilyen az előkészítés. De azt is tudomásul kell venni, hogy az ilyen előkészítés kizárja az érdemi vitát. Ezt a kétharmados parlamenti fölény birtokában talán meg lehet tenni (a bizonytalan

fogalmazás annak szól, hogy még a kétharmadon belül sem egységesek az álláspontok). Itt azonban nem kiérlelt, szakmailag jól alátámasztott, világosan artikulált döntési alternatívák között kell választania a parlamenti kétharmadnak, hanem egyetlen monolit álláspont van felkínálva, és ennek a javaslatnak az amúgy sem magas szintű koherenciáját csökkenthetik majd legfeljebb a módosító javaslatok, persze csak elfogadás esetén.

13. rész

Az államtitkárság állítása:

Nem igaz, hogy a pedagógusok többsége elutasítja az új törvényben megfogalmazott változásokat.

Az igazság:

A szakmai szervezetek nagy többsége támogatja a törvényjavaslatot, egyetért a változtatásokkal. Az Országos Köznevelési Tanács tagjai közül tizenegyen szavaztak a tervezet mellett, hárman ellene és ketten tartózkodtak, az Országos Kisebbségi Bizottság tagjai közül egy tartózkodás mellett nyolcan a tervezet mellett tették le voksukat.

Az államtitkársághoz érkezett levelekben és az országjárás során személyesen pedagógusok százai adnak hangot egyetértésüknek. Az aggodalmak és elutasítások rendszerint politikai nézetkülönbségeken, félreértéseken és hiányos vagy szándékosan torzított információkon alapulnak.

A válaszunk:

Szívesen látnánk kimutatást arról, hogy a "szakmai szervezetek nagy többsége támogatja a törvényjavaslatot, egyetért a változtatásokkal". Egyébként "a nép hangja" érvelés demagógia. Az államtitkársághoz érkező, pozitív tartalmú levelek százai mellé tudjuk tenni a Budaörsi Illyés Gyula Gimnázium által nagyon rövid idő alatt összegyűjtött 2700 tiltakozást kifejező aláírást, a Hálózat a Tanszabadságért ezres tagságát, ami esetében a tagság egyben a Hálózat céljaival való egyetértést fejezi ki. Nem tudhatjuk, sem az államtitkárság, sem mi, hogy kivel ért egyet a pedagógusok többsége. Éppen ezért magunk soha nem is állítottuk, hiszen erre semmi alapunk nem volt, hogy a pedagógusok többsége ellenzi a törvényjavaslatot. Vagyis az államtitkárság árnyékbokszol, és felmerül a gyanú, hogy ezzel a finom kommunikációs trükkel azt kívánja sugallni, hogy a pedagógusok többsége igenis egyetért a tervezettel.

De még ha el is hangzott volna az a kritika, hogy a pedagógusok többsége nem ért egyet a törvénytervezettel! Amit e szövegben az államtitkárság ez ellen cáfolatként említ, az formál logikai szempontból értéktelen. Az Országos Köznevelési Tanács (OKNT) és a Közoktatás-politikai Tanács (KT), valamint az Országos Kisebbségi Bizottság (OKB) szavazatai személyek szavazatai. Még akkor is, ha szervezetet képviselnek, hiszen nem volt módjuk megkérdezni tagságukat, hogyan vélekednek a tervezetről. Jellemző, hogy az OKNT ülésén több tag is úgy vett részt (még a jegyzőkönyvben is olvasható lenne, ha az államtitkárság nem szüntette volna meg a szó szerinti jegyzőkönyvek közzétételének régi demokratikus gyakorlatát), hogy úgy tudta, a koncepciót fogják vitatni, és el sem olvasta a törvényt. A levelek százainak természetesen semmi közük annak az állításnak a cáfolatához, hogy a pedagógusok többsége nem ért egyet a törvénytervezettel.

Az érdekképviselési feladatokat is ellátó, tanácsadó jellegű szervezetek közül a KT döntése külön is szót érdemel. Nem véletlen, hogy az államtitkárság nem említi kritikájában ennek a testületnek az állásfoglalását, pedig az OKNT és a OKB mellett a KT ugyanolyan jelentős

szakmai, tanácsadó testület. A tény az, hogy e tanács köznevelési törvényt tárgyaló ülésén már nem volt olyan egyöntetű a kép, mint azt az államtitkárság szövege a másik két tanács esetében leírja. A nyolc oldal közül a tanács szakszervezeti- és diákoldala egyértelmű nemmel voksolt. A nem önkormányzati iskolafenntartók és a szakmai oldal megosztott volt, vagyis nem volt egységes a véleményük, szótöbbséggel alakult ki az igen, két különvélemény is született. A szülői- és az önkormányzati iskolafenntartók oldalán pedig (mindkét esetben) szavazategyenlőség alakult ki. A kisebbségi oldal egyértelmű igennel szavazott, illetve a kormányzati oldalt is nyilván ide kell számolni. Vagyis két egyértelmű igen, két megosztott igen, két patthelyzet és két határozott nem volt a KT ülésén.

A politikai nézetkülönbségek emlegetése inszINUÁLÓ minősítés. Bizonyítani kellene, hogy a bírálatok nem szakmai tartalmúak voltak. Különösen a tavaly decemberben véleményezettett törvénykonceptió esetében, amikor, bár igen rövid volt a határidő, valóban kaptak nem az oktatási kormányzathoz közelálló szakmai szervezetek is felkérést a véleményalkotásra, és közülük számos szervezet alakított ki szakmailag átgondolt, politikai argumentációkat egyáltalán nem tartalmazó, elutasító véleményt a koncepcióról. Igaz, a felkérés akkor is jelezte, hogy csak részletekben kér véleményt, javaslatot, a koncepció egészének bírálhatatlanságát maga a felkérő megfogalmazás is világossá tette.

Az államtitkárság által képviselt szakmai alapelvekkel valóban nem azonosuló szervezetek és egyének kritikája politikai alapokon állónak tekintése felháborító. Könnyen igazolható, hogy ezek a szervezetek, és személyek számos esetben voltak élesen kritikusak az előző kormányok intézkedéseivel kapcsolatban is, mert a kérdéseket szakmaiságukban igyekeztek megragadni. Ez esetben is elterelő hatású kommunikációs műveletről van pusztán szó.

14. rész

Az államtitkárság állítása:

Nem igaz, hogy az új köznevelési törvénytervezet sérti világnézeti szabadságot.

Az igazság:

Az értéksemlegesnek hirdetett – döntően liberális – szellemiség helyett értékelvű iskolarendszert vezet be a javaslat. Továbbra is kimondja a világnézeti semlegességet, amely azonban nem értéksemlegességet jelent.

Az új köznevelési törvény olyan értékeket jelenít meg, amelyek köré az európai kultúrkörbe tartozó országok társadalmi szerveződnek: a szorgalmas, tisztességes munka, a becsület, a család, a hazaszeretet, az egymás mellett élést segítő, a valódi szabadságot teremtő rend.

A világnézeti elkötelezett egyházi és magánintézményeknek számos, a világnézeti elkötelezettségből eredő jogot biztosít, és előírja az állami, önkormányzati intézményekben folytatható fakultatív hitoktatás lehetővé tételét is.

Lásd a javaslat 3. § (3) bekezdését, illetve a 31-35. §-t!

A válaszunk:

Sokadszorra halljuk, olvassuk az államtitkárság véleményét, hogy a megelőző kormányok oktatáspolitikája értéksemleges volt. Ez az állítás triviálisan hamis, és itt elég lenne egy egyszerű felsorolás arról, hogy már a jogszabályokban is mely helyeken, milyen értékek jelentek meg. De még ezt sem tesszük meg, mert annyira nyilvánvaló, hogy a közoktatási

törvény, a Nemzeti alaptanterv, az oktatásért felelős miniszter által kiadott kerettantervek, és számos további jogszabály világos és határozott módon fogalmazott meg értékeket. Az államtitkárság által e pontban felsorolt értékek explicit formában nem szerepelnek a törvénytervezetben, nyilván implicit módon képviseli a normaszöveg szellemisége ezen értékeket, de azok ilyen "formában" a jelenleg hatályos törvényben is benne vannak.

Nem ártana világosan megfogalmazni, mit jelent az "értékelvű iskolarendszer" bevezetése. A fogalom oly tág, hogy abba belefér a bizonyos értéktartományokra és egyes értékekre kiterjedő értékpluralizmus, amelyet az előző kormányok képviseltek, és a szigorú indoktrináció is. Annak az állításnak az igazságtartalma, hogy a világnézeti semlegesség nem jelent értéksemlegességet, csak a világnézet fogalmának értelmezésétől függ. De akár azt is mondhatjuk, hogy értéksemlegesség valójában nem létezik, ezért kijelenteni, hogy valami nem jelent értéksemlegességet, nem nagy kockázat.

A 3. § (3) bekezdése elvben kimondja a világnézeti semlegességet, ugyanakkor még csak utalást sem tartalmaz annak garanciájára. (Mi történik, ha "állami és települési önkormányzati nevelési-oktatási intézmény" mégis kinyilvánít valamilyen "vallási vagy világnézeti elkötelezettséget"?) Feltűnő, hogy a vallásos oktatás állami intézményben való biztosításáról viszont rendelkezik.

Véleményünk szerint a törvénytervezet világnézeti semlegessége megkérdőjelezhető. Az egyházi iskolák anyagi előnyökhöz jutnak, privilégiumokat kapnak, és számukra sok megkötés alóli felmentés lehetőségét deklarálja a törvénytervezet. A nyilvánvaló strukturális preferenciák ellentmondanak a világnézeti szabadságnak. Súlyosan sérti ugyanakkor a világnézeti semlegesség elvét, hogy továbbra is lehetséges olyan helyzetek kialakulása, amikor is egy településen csak egyházi fenntartású általános iskola működik. Ez már az előző kormány ideje alatt is így volt, és a HAT alapító tagjai már akkor sem értettek egyet azzal, hogy a törvény nem teszi kötelezővé az ilyen helyzetek elkerülését. Ismereteink szerint a kormány csökkenteni kívánja a gimnáziumokba járó tanulók arányát. Szinte elképzelhetetlen, hogy egy központosított irányítás esetén ez automatikusan jelentse egyben az egyházi iskolák tanulólétszámának arányos csökkentését. Az előre látható folyamatok eredménye a gimnáziumi egyházi oktatás olyan mértékű kiszélesedése lesz, ami már jelentős mértékben nem fog megfelelni az ilyen oktatást igénylők valós arányának. A 74.§ (3) bekezdése lenne hivatott arra, hogy ez a helyzet elkerülhető legyen, azonban a bekezdésben megfogalmazott feltételek értelmezési lehetőségei túl tágak, itt is valójában egy gumiszabályról van szó.

A 31. § (1) bekezdése szó szerint így fogalmaz: "Az egyházi és magánintézmények az e törvényben foglalt, az általánostól eltérő szabályok szerint működhetnek és szervezhetik tevékenységüket". Definiálni kell(ene), hogy ez pontosan mit jelent, melyek azok a szabályok, amelyek az egyházi intézményekre nem vonatkoznak/vonakozhatnak. Ebben a formában a megfogalmazás túlzottan általános, az egyházi intézmények könnyen úgy értelmezhetik, hogy mást (többet) megtehetnek, mint az állami intézmények. A törvényszöveg már megfogalmazása, szemlélete miatt is diszkriminatív: az oktatás egységes követelményeinek rendszeréből kellene kiindulnia, amelyben szereplő elvárások egyházi intézményekre ugyanolyan szigorúsággal vonatkoznak, mint az államiakra.

A (2) bekezdés b) pontja csak a maximális osztálylétszámot írja elő az egyházi iskoláknál, a minimálisat nem. (Vagyis elvben jóval kisebb gyereklétszámmal is indíthatók egyházi iskolákban osztályok, mint államiakban – ez ismét diszkrimináció. Ráadásul ezt a kivételezettséget a (4) bekezdés még egyszer kimondja.) A d) pont szerint a fenntartó (vagyis

elsősorban valamely egyház) pályáztatás és további eljárás nélkül is adhat intézményvezetői megbízatást. Az itt megjelölt törvényhelyek vonatkozásában egységes szabályozás szükséges az állami és nem állami intézmények számára.

A (3) bekezdés a pedagógiai szakszolgálatok vonatkozásában megengedő formulát használ ("köthet"), ezt köteleességgé kellett volna rögzíteni.

A (7) bekezdés kimondja a területileg illetékes kormányhivatal véleményének kikérését, azt azonban nem, hogy azt milyen mértékben kell figyelembe venni.

A 32. § (1) bekezdés h) pontja lehetővé teszi, hogy hitélettel kapcsolatos felsőfokú végzettséggel rendelkező, vagyis pedagógiai végzettséget nem feltétlenül szerzett személy oktassa az iskola helyi tantervében szereplő hittan tantárgyat. Nem lehet egyetérteni azzal, hogy tantervben szereplő tantárgyat pedagógiai végzettséggel nem rendelkező (képesítés nélküli) személy tanítson, ahogyan ezt már évtizedek óta igyekszik megakadályozni az oktatásirányítás. Az e szabálynak nem megfelelő gyakorlat mindig csak kényszerhelyzet esetén alakult ki, itt viszont a törvény akarja azt teljes mértékben legálissá tenni.

A hivatkozott 2011. évi C. sz. törvény diszkriminatív egyház-fogalmat érvényesít, a köznevelési törvénytervezet csak a törvényben szereplő, hivatalosan is egyházzá minősített közösségek oktatásának lehetőségét teremti meg. Így értékes, és családok igényeit kielégítő oktatási formák, vallási közösségek iskolái szűnhetnek meg.

15. rész

Az államtitkárság írásából

"Záró gondolatok:

Magyarország sikere múlik azon, hogy milyen alapokat adunk gyermekeinknek. Az oktatás, a nevelés ügye elválaszthatatlan köteléssel fonódik össze a magyar nemzet sikerességének sorskérdéseivel. Magyarország megújítása nem lehet teljes az oktatási rendszer – legyen szó köz- vagy felsőoktatásról – gyökeres újjászervezése nélkül.

A Kormány eltökélt, hogy a köznevelési rendszert olyan irányban építsük újjá, hogy az minden egyes magyar gyermek számára megadja a valódi lehetőséget az igényes oktatáshoz.

A Kormány célja, hogy a köznevelési rendszert az állam ismét kitüntetett feladatként kezelje, és gondoskodjon a színvonalas működéséről.

A törvénytervezet kiemelt célja a nevelés-oktatás eszközeivel a társadalmi leszakadás megakadályozása és a magyar társadalom hosszú távú fejlődéséhez szükséges feltételek megteremtése."

Véleményünk a záró gondolatokról

Már a törvénytervezet kormány által elfogadott koncepciója is végletesen fogalmazott a magyar oktatás helyzetéről, és a szóbeli kommunikációban is rendszerint az oktatási rendszer előző kormányok általi tönkretételéről, végső leromlásról, leépülésről és az újjáépítés szükségességéről van szó.

A magyar oktatás azonban egyáltalán nincs katasztrofális helyzetben. A nemzetközi mérésekben az OECD országok átlagán teljesítünk, ez az eredményünk gazdaságunk teljesítőképességéhez viszonyítva még ennél is jobb helyre sorol bennünket. Az oktatás rendszere lényegében olajozottan működik, nem beszélhetünk a működést illetően válságjelenségekről. A tanulók elsajátított tudásával kapcsolatos, e tudást romlónak bélyegző kijelentések pedig a folklór körébe tartoznak. Például a felsőoktatás oktatóitól hallható sirámok esetén nem árt észbe vennünk, hogy ma háromszor, négyszer több fiatal tanul a felsőoktatásban, mint mondjuk két évtizeddel ezelőtt. Óhatatlan, hogy akár viszonylag nagy számban jelennek meg olyanok is az egyetemeken, főiskolákon, akiknek alacsonyabb szintű tudásuk van, így az ott tanulók "átlagos tudása" törvényszerűen alacsonyabb színvonalú, anélkül, hogy általában a fiatalok tudásszintje csökkent volna.

A magyar oktatási rendszerben olyan változási folyamatok indultak be az elmúlt 26 évben, és gyorsultak fel nagyjából egy fél évtizede, amelyek az egész világon jellemzik a pedagógiai innovációt. Az egész életen át tartó tanulásra felkészítő, a kompetenciák fejlesztését előtérbe állító, a korszerű módszertan elemeit megvalósító tanítás, a kooperatív technikák előtérbe kerülése, a tanulói aktivitásra építés olyan változások, amelyek biztató fejlődési irányt jelentettek a hazai pedagógiában. Szélesebb körű terjedésüket, a pedagógiai kultúra átalakulását éppen a mostani köznevelési törvény szándékozik megakasztani. Elkezdődött, még ha ellentmondásosan is, az esélyegyenlőtlenségek csökkentésével kapcsolatos pedagógiai tevékenység reformja, ez is a világtendenciákat követi. Mint igyekeztünk megmutatni korábbi pontokban, az új törvénytervezet pontosan ellene megy e folyamatoknak.

Amit az államtitkárság arról ír, hogy a kormány célja, hogy minden gyermeknek megadja a lehetőséget az igényes oktatáshoz, és hogy a nevelés-oktatás eszközeivel a társadalmi leszakadás megakadályozására törekszik, nem felel meg a valóságnak, ezt is bemutattuk a részletes kritika során.

Meg kell fogalmaznunk: ez a törvénytervezet egy merénylet a magyar oktatásügy ellen, az iskolák ellen, a szülők ellen, a pedagógusok ellen, és legfőképpen a gyerekek, a fiatalok, a tanulók ellen. Itt nincs másról szó, mint az egyébként is sérülékeny, a világ fejlett oktatási rendszereihez éppen felzárkózni készülő magyar nevelésügy szétveréséről. Talán nem ez a szándék, de ez lesz az eredmény.